

Hyllinge kommun
Kommun@hyllinge.se

2023-05-10

Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Hyllinge skola i
Åstorps kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Hyllinge skola arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Hyllinge skola i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever ges stöd, stimulans och utmaningar utifrån sina kunskapsmässiga nivåer och så att eleverna får kontinuerlig återkoppling som innehåller information om sina styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta behöver de framhålla skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter och i högre utsträckning koppla samman skolämnena med vägledning. Lärarna behöver också visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen använda problematisering och reflektion kring framtida valmöjligheter i syfte att utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.
- Rektorn behöver i högre utsträckning förmedla till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar för detta arbete. Därvid behöver rektorn förmedla betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. I detta arbete behöver rektorn säkerställa att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för lärarna i arbetet med integreringen av vägledningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 10 november 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionens bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna utformar en undervisning som till viss del ger eleverna stimulans utifrån elevernas olika kunskapsmässiga nivåer. Lärarna visar i viss mån höga förväntningar på elevernas förmåga i tilltal och bemötande av eleverna. Flera lärare lyckas inte utforma undervisningen så att alla elever ges lärarstöd och stimuleras utifrån sin kunskapsmässiga nivå för att komma vidare i sitt lärande, särskilt elever som befinner sig på en kunskapsmässigt hög

nivå. Lärarna samverkar till viss del med elevhälsan för att möta och stimulera eleverna i undervisningen, men det gäller främst elever som har svårt att nå betygssteget E.

Granskningen visar att lärarna delvis stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för de ansträngningar och framsteg de gör. Lärarna ger dock i begränsad utsträckning eleverna träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande. Alla lärare ger inte heller eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och kunskapsnivåer, och som innehåller information om hur eleverna kan utvecklas vidare.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Undervisningen utformas delvis utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera

Granskningen visar att flertalet, men inte alla lärare utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Utsagor från lärare i olika ämnen visar vidare att flera lärare kontinuerligt arbetar för att höja elevernas tillit till sin egen förmåga genom tilltal och bemötande. Som exempel anges individuella samtal mellan lärarna och eleverna där läraren motiverar eleven att nå längre, samt att vissa lärare sätter samman elevgrupper som stimulerar tillbakadragna elever att ta mer talutrymme i grupp. Flera elever uppger att lärare i olika ämnen utmanar eleverna att utföra uppgifter som ligger till grund för betyg högre än E och att lärarna i allmänhet har högt ställda krav på att genomföra uppgifter. Några elever beskriver dock hur de i ett fåtal fall upplever att lärares förväntningar gränsar till att bli orimligt höga. Av intervjuer framkommer även att det förekommer undervisning som präglas av en låg tillit till elevernas förmåga. Några elever berättar exempelvis att lärarna sällan uppmuntrar eleverna att nå högre än betygssteg E. Enligt dessa elever är det upp till den enskilda eleven att uttrycka sitt intresse till läraren av att nå högre betyg. Likaså berättar några av lärarna samt rektorn att det finns vissa lärare som har låga förväntningar på eleverna. Utöver dessa exempel finns ett fåtal elevutsagor som visar på mycket låg tillit till vissa elevers förmåga, där läraren uttrycker att hen fokuserar på de elever som tycker undervisningen är rolig och att det är svårt att hjälpa de som tycker att undervisningen är tråkig. I enskilda fall beskriver elever att de i samband med undervisningen blir negativt bemötta av vissa lärare.

Lärarna lyckas inte möta och stimulera alla elever utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Granskningen visar att lärarna i varierande grad stimulerar eleverna utifrån deras kunskapsnivåer och ger dem i varierande grad lärarstöd. Lärarna beskriver hur de varierar sin undervisning och tillämpar olika arbetssätt och läromedel för att stimulera och utmana elever på olika kunskapsmässiga nivåer. Även elevutsagor skildrar hur lärare erbjuder en variation mellan olika arbetssätt. Undervisningen innefattar exempelvis svårare extrauppgifter till elever som ligger på en hög kunskapsmässig nivå, öppna uppgifter för att kunna anpassa nivå, samt användande av läromedel som möjliggör individanpassningar. Flera lärare berättar dock att de inte kan tillgodose högpresterande elevers behov av stimulans. Vidare berättar flera elever om otillräckliga anpassningar i undervisningen, en ostrukturerad undervisning och ett alltför stort fokus på att de ska uppnå betyget E där det saknas incitament att nå längre. Enligt flera elevutsagor har vissa av lärarna i de naturorienterande ämnena och inom vissa elevgrupper i ämnet matematik svårigheter att motivera elever utifrån de kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Flera elever uppger vidare att lärarna erbjuder extra hjälp när de inte förstår en uppgift. Flera elever berättar dock om att de inte i alla ämnen får det stöd de behöver för att komma vidare i sitt lärande.

Granskningen visar vidare att det delvis finns en fungerande samverkan mellan lärarna och elevhälsan kring att stimulera eleverna utifrån deras olika kunskapsmässiga nivåer. Biträdande rektorn berättar att lärarna vid behov kan ta stöd från elevhälsan i arbetet med att stimulera eleverna. Sådant stöd kan till exempel utgöras av att elevhälsan ger tips och råd mot bakgrund av observationer de gör. Biträdande rektorn nämner även att personalen genomför årskursforum där de diskuterar vilka nivåanpassningar som fungerar för eleverna. Den samverkan som äger rum mellan lärarna och elevhälsan är dock främst fokuserad på att ge stöd till elever som har svårt att nå betygssteget E och inte inriktad mot hur lärarna kan utforma undervisningen för att de ska möta och stimulera alla elever.

Eleverna får delvis återkoppling och bekräftelse för sina ansträngningar och framsteg

Granskningen visar att lärarna delvis stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för de ansträngningar och framsteg de gör. Såväl elever som lärare beskriver att beröm för prestationer och framsteg är ett självklart och vanligt förekommande inslag i undervisningen. Exempelvis ger lärarna eleverna beröm genom att bekräfta vad de gjort bra och varför det är bra. Beröm ges både individuellt och i grupp, och det förekommer dels efter prov dels löpande i undervisningen. Enligt lärar- och elevutsagor är självreflektion och självvärdering inte vanligt förekommande i undervisningen. Av intervjuer framkommer dock att elever i viss utsträckning tränas i att själva reflektera över sitt lärande. Vissa elever beskriver till exempel att de får instuderingsfrågor med

reflekterande inslag av somliga lärare, och andra elever berättar hur vissa lärare uppmanar dem att reflektera över sina provresultat samt kring varför en arbetsuppgift går bra respektive dåligt.

Granskningen visar vidare att alla lärare inte ger eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och kunskapsnivåer. Vid elev- och lärarintervjuer framkommer att lärarna generellt ger eleverna återkoppling i begränsad utsträckning även om mängden återkoppling skiljer sig mellan olika ämnen och lärare. Några elever berättar att det finns vissa lärare som ger eleverna framåtsyftande återkoppling som är kopplad till betygskriterierna och innehåller information om hur eleverna ligger till, men de berättar även om återkopplingen som saknar framåtsyftande innehåll och har svag koppling till specifika mål. Vidare uppger några elever att den återkoppling som lärarna ger främst är riktad mot elever med låg kunskapsnivå.

Flera elever berättar att vid de tillfällen då återkoppling förekommer, kan lärarna ge eleverna återkoppling på flera olika sätt. Återkopplingen kan till exempel ges såväl individuellt som i grupp, muntligt som skriftligt, och antingen löpande i undervisningen eller i samband med en avslutad uppgift eller ett avslutat prov. En av lärarna berättar att hen vanligtvis kommunicerar den skriftliga återkopplingen på papper, på White board eller via olika digitala hjälpmedel. Andra lärare beskriver att de ger löpande återkoppling i samband med att de går runt i klassrummet och att de då beskriver elevernas styrkor samt hur de kan arbeta vidare för att utvecklas ytterligare. Vissa lärare beskriver att de ibland ger en summerande återkoppling i samband med att de går igenom provresultat enskilt eller i helklass. Från lärarintervjuer framgår att olika lärare använder sig av olika former för återkoppling beroende på vad de anser passa det specifika undervisningsämnet bäst.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan präglade skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och

¹ Det omgivande samhället.

inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn delvis verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn har kännedom om den lokala kontextens betydelse för elevernas inställning till skolarbete och hur denna kontext präglar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn genomför vissa insatser för att motverka en låg förväntansbild och men verkar i begränsad utsträckning för att lärarna utformar undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga. Rektorn behöver därför i större utsträckning verka för att motverka eventuella låga förväntningar och negativa inställningar till skolarbete som kan finnas hos elever, vårdnadshavare och personal i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn i viss utsträckning skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn organiserar ett utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling, samt följer upp elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser. Granskningen visar dock att skolans utvecklingsarbete är otydligt vad gäller hur undervisningen ska utvecklas och anpassas för att ge eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Det är i vissa fall oklart för personalen vad analyserna av skolans resultat innebär och hur de kan användas för det fortsatta arbetet med att utveckla undervisningen och förbättra elevernas kunskapsresultat. För att skapa en gemensam förståelse för skolans utvecklingsarbete behöver rektorn tydliggöra för personalen hur kopplingen mellan skolans analysarbete och beslutade utvecklingsinsatser hänger samman.

Motivering

Rektorn har kännedom om skolans lokala kontext och dess betydelse för inställningen till skolarbete

Granskningen visar att rektorn skapar sig en bild av skolans lokala kontext, och att olika kontextuella faktorer inverkar på elevernas, vårdnadshavares och skolpersonalens inställning till skolarbete. Rektorn och den biträdande rektorn nämner flera konkreta exempel på sådana faktorer såsom att engagemanget för elevernas skolgång är lågt hos elevernas vårdnadshavare, att vissa elever värderar aktiviteter utanför skolan högre än skolarbete och höga betyg, att den sociala problematiken i hemmen har ökat, att skolans elever har en generellt låg kunskapsnivå i svenska språket, en ökad teoretisering i ämnen, elevsammansättning med för stor variation i kunskapsnivåer, missbruk och drogproblematik, ökad frånvaro bland skolans elever, samt elever från andra länder som inte fått tillräckligt stöd när de anlände till Sverige. Rektorn nämner vidare att det finns vissa lärare som har låga förväntningar på elevernas förmåga att prestera, och att vissa lärares låga förväntningar på enskilda elever kan vara kopplade till att de tidigare undervisat syskon från samma familj och har föreställningen att barn i den familjen inte kan nå långt. Vidare är rektorn uppmärksam på att det finns kamrateffekter som kan påverka elevernas inställning till skolarbete såtillvida att kamrateffekter lyfts fram i skolans verksamhetsanalys som en faktor med betydelse för elevernas resultat och måluppfyllelse.

Rektorn arbetar delvis för att motverka en låg förväntansbild

Granskningen visar att rektorn tillsammans med den biträdande rektorn förmedlar till skolpersonalen att deras förväntningar och bemötande har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Biträdande rektorn berättar att det har genomförts ett arbete på hela skolan kring ledord och språkbruk som handlar om hur man bör bete sig mot varandra. Biträdande rektorn nämner att de arbetat med begrepp som "grit" och attityder kopplat till egenskaper som krävs av individer för att fungera i ett arbetsliv. Några av lärarna bekräftar att det har genomförts ett arbete med ledord och beskriver till exempel att begreppet "grit" handlar om vikten för eleverna att vara uthålliga med skolarbetet, vilket många elever har svårt med enligt lärarna. Andra lärare nämner att skolans personal använder värdeorden artighet, attityd och arbete i olika sammanhang i undervisningen för att stimulera ett eftersträvarsvärt uppförande hos såväl skolpersonal som elever. Biträdande rektorn säger att arbetet med ledord och språkbruk haft vissa effekter, särskilt bland yngre elever, men att hen inte ser effekter av arbetet fullt ut. Biträdande rektorn nämner även att arbetet med ledord för tillfället är pausat på grund av att fokus just nu ligger på nyanländas lärande.

Rektorn verkar vidare för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen, bland annat genom föräldramöten och genom att erbjuda föreläsningar

för vårdnadshavare på teman kopplade till elevernas skolgång. Biträdande rektorn uppger dock att det är svårt att nå fram till vårdnadshavarna, att det varit låg föräldranärvaro vid föreläsningarna, och att samarbetet med vårdnadshavarna behöver utvecklas. Vid lärarintervjuer framkommer att skolledningen initierat fördjupade samtal på skolan kring gemensamma strategier i undervisningen för att stärka elevernas inställning till skolan, men att detta arbete är i ett tidigt skede.

Rektorn verkar i viss mån för att lärarna ska utforma undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga, oavsett elevgruppens sammansättning. Biträdande rektorn berättar att hen reflekterat över att lärarna inte alltid har så höga förväntningar på eleverna. Som tidigare nämnt har biträdande rektorn gett som exempel att låga förväntningar på enskilda elever kan förekomma. Biträdande rektorn uppger att hen därför ibland diskuterar med lärarna att det kan finnas en fara i att ha låga förväntningar på eleverna. Rektorn och biträdande rektorn uppger att det dock inte finns något systematiskt arbete med att ta reda på hur lärarna arbetar med att stärka elevernas förmåga, men att de utifrån samtal med elever och lärare är medvetna om i vilka undervisningsgrupper detta arbete fungerar mindre bra.

Det pågår ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling och skolans arbetsprocesser. Lärarna uppger att mentorerna i samband med varje terminsslut genomför "analysstämningar" där de följer upp, jämför, värderar och diskuterar elevers resultat i olika ämnen. Lärarna sitter i mentorsgrupper indelade per årskurs och analyserar resultaten avseende sina mentorselever. Enligt vissa lärarutsagor medför tillvägagångssättet dock dels att lärare som inte är mentorer inte involveras och dels att mentorerna analyserar elevernas resultat i ämnen som de inte själva undervisar i och som de inte har insyn i vad gäller hur undervisningen bedrivs. Ett antal lärare beskriver att det är ett problem att de utvecklingsinsatser som görs är fragmentariska och inte implementeras ordentligt innan nya insatser påbörjas. Några lärare beskriver vidare att lärarna inte vet hur resultaten analyseras på skolenivå eftersom lärarna inte involveras i detta arbete.

Granskningen visar vidare att rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser. Enligt biträdande rektorn följs elevernas kunskapsresultat upp exempelvis genom att skolledningen granskar andelen elever som nått de betygskriterier som minst ska uppfyllas i alla ämnen, elevernas genomsnittliga meritvärde samt behörighet till gymnasiet. Uppföljningen sker även genom att skolledningen tar del av mentorernas analyser av elevernas kunskapsresultat. I skolans dokumenterade kvalitetsarbete, som Skolinspektionen tagit del av inför granskningen, framgår att skolledningen följer upp skolans arbetsprocesser. Enligt biträdande rektorn och eleverna efterfrågar skolledningen även elevernas synpunkter på undervisningen. Biträdande rektorn ger exempel på hur sådana

synpunkter samlas in, såsom genom frågor i elevenkäter om stöd och stimulans eller genom samtal som sker sporadiskt mellan biträdande rektorn och elever.

Rektorn analyserar till viss del elevernas kunskapsresultat men kopplingen mellan genomförda analyser och utvecklingsåtgärder är otydlig

Granskningen visar att rektorn genomför vissa analyser av elevernas kunskapsresultat men kopplingen mellan det som framkommit i analysen och beslutade utvecklingsåtgärder som är otydlig för skolans personal. I dokumentet Verksamhetsanalys vårtermin 7–9 redovisas lärarnas analyser av mönster och tendenser i kunskapsresultaten, skillnader mellan ämnen och kön samt hur olika elevgruppers resultat utvecklats över tid. I dessa analyser ringar personalen in olika utmaningar kopplat till elevernas kunskapsresultat, såsom att antalet F har ökat i vissa ämnen samt att det finns många elever med en stor frånvaroproblematik. I dokumentet redovisas även vilka effekter lärarnas tidigare insatser i undervisningen har haft på elevernas måluppfyllelse samt vilka åtgärder som skolan avser vidta framgent för att öka elevernas måluppfyllelse. Till åtgärderna hör bland annat lästräning under elevernas schemalagda lästid, mer struktur på svenska- och engelskalektionerna samt att skapa årshjul för varje årskurs där undervisningens innehåll och mål preciseras. Rektorn och flera av lärarna uttrycker att det finns brister i analysarbetet på såväl mentorsnivå som skolnivå, samt att kopplingen mellan genomförda analyser och utvecklingsåtgärder är otydlig. Rektorn anser att skolledningen på ett tydligare sätt behöver synliggöra för personalen vad som kommit fram i analyserna så att skolan kan skapa en samsyn och bättre förståelse för vad analysresultaten innebär och hur de kan användas för det fortsatta arbetet med att utveckla undervisningen.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.
--

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Granskningen visar att lärarna i *låg utsträckning* förmedlar en positiv syn på skolarbete i relation till för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna kopplar i *låg utsträckning* samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val och visar i begränsad utsträckning på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Vidare visar lärarna endast upp en begränsad vy av möjliga studie- och yrkesval och synliggör i *låg grad* faktorer som traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen i *låg utsträckning* på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher och ger eleverna i *låg utsträckning* möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna förmedlar i låg utsträckning en positiv syn på skolarbetet genom att framhålla betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i *låg utsträckning* kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Det fåtal lärare som berättar att de kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida val kan till exempel göra detta genom att förklara syftet och nyttan av skolämnet i förhållande till olika yrken och gymnasieprogram. Andra gånger kopplar lärarna undervisningen till framtida studie- och yrkesval som förberedelse inför praktisk arbetslivsorientering (prao) eller mot bakgrund av att eleverna ifrågasätter meningen med, eller det praktiska värdet av, ett visst ämne kopplat till elevens framtidsutsikter. Enligt flera av de intervjuade eleverna görs sådana kopplingar dock sällan, och när de görs är de vanligast inom ämnena matematik, samhällsorienterande ämnen samt hem- och konsumentkunskap. Enligt eleverna har sådana försök att koppla samman ett visst ämne med elevernas framtidsutsikter dock begränsat genomslag på elevernas syn på skolarbetets betydelse för framtida val.

Granskningen visar vidare att lärare sällan visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Några av de intervjuade eleverna berättar att det finns

lärare som betonar vikten av att eftersträva ett meritvärde som räcker för att eleverna ska komma in på det gymnasieprogram som de vill bli antagna till. Elever från flera klasser berättar dock att lärarna inte tar reda på deras framtidsmål i undervisningen och sällan pratar om hur deras undervisningsämnen kan vara viktiga för elevernas framtidsutsikter. Däremot förekommer exempel på att lärare försöker motivera elever genom samtal om intressen och tankar framtida vägval.

Lärarna synliggör i låg utsträckning faktorer som kan påverka studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i låg utsträckning problematiserar kring och synliggör faktorer som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Några lärare berättar att de är försiktiga med att prata om vissa faktorer som kan påverka elevers föreställningar negativt, såsom att många elever i kommunen inte tar examen. Andra lärare säger att de inte aktivt pratar med eleverna om vilka faktorer som kan påverka och begränsa dem i sina tankar kring sin framtid och olika studie- och yrkesval. Flera elever berättar å sin sida att lärarna inte pratar med dem om olika föreställningar om kön och bakgrund som skulle kunna påverka hur de tänker kring olika utbildningar och yrken. Samtidigt indikerar utsagor från såväl studie- och yrkesvägledares som olika lärare samt vissa elever, att det finns begränsande faktorer.

Granskningen visar även att eleverna i låg utsträckning ges möjlighet att i undervisningen reflektera kring sig själva och sin utveckling i förhållande till sina framtida mål och olika studie- och yrkesval. I vissa fall ger enskilda lärare exempel på hur de hjälper elever att kritiskt reflektera kring deras egen utveckling i förhållande till föreställningar om framtida yrken. Det kan då handla om att lärare vägleder elever med drömmar om att de ska bli influencers, fotbollsproffs eller andra högavlönade arbeten, genom att ge dessa elever kunskap om vad det krävs att nå sådana mål. Enligt såväl elever som lärare samt studie- och yrkesvägledaren finns det elever i högre årskurser som inte är väl förberedda för att göra medvetna val av gymnasieutbildning. Enligt eleverna önskar de också att de i ett tidigare skede och i högre utsträckning fått reflektera kring sina framtida val i undervisningen.

Granskningen visar vidare att lärarna i låg utsträckning visar på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher. Av intervjuer med lärare och elever framgår visserligen att lärarna i vissa ämnen, såsom i samhällsorienterande ämnen och matematik, pratar med eleverna om olika utbildningsvägar och yrkesval. Flera elever, framförallt i årskurs 8, uppger att deras lärare inte berättar om olika yrkes- och studieval i undervisningen. Av intervjuer med lärare, studie- och yrkesvägledaren, och elever framgår vidare att lärarna inte bedriver något strukturerat arbete i sin ämnesundervisning med att förmedla en variation av vy av möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn, i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn i *låg utsträckning* förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda val. Rektorn ser inte till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesvägledning inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Skolan bjuder in företrädare från utbildningsväsendet och arbetslivet, men dessa kontakter är avgränsade till det utbud som finns i skolans närhet vilket kan verka begränsande på elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Granskningen visar vidare att rektorn i *låg utsträckning* ger förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Rektorn förmedlar inte på ett tydligt sätt att lärarna ska integrera studie och yrkesvägledningen sina undervisningsämnen. Skolan saknar former för samverkan mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren och dennes kompetens används inte som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionens granskning visar att rektorn i begränsad utsträckning förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn berättar att skolan för närvarande inte har någon uppdaterad och aktuell plan för arbetet med studie- och yrkesvägledning, men att det finns en övergripande plan som har tagits fram för kommunens alla skolor. Rektorn uppger att det dock skulle behöva framgå tydligare i denna plan att studie- och yrkesvägledning är hela skolans uppdrag och på vilka sätt alla lärare ska integrera studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen. Några av lärarna berättar att rektorn inte uttrycker några särskilda förväntningar på att lärarna i undervisningen arbetar med studie- och yrkesvägledning. Lärarna i en annan intervju berättar att det inte sker någon styrning från rektorn vad gäller arbetet med studie- och yrkesvägledning i undervisningen och att tiden för sådant arbete är begränsad.

Granskningen visar vidare att rektorn i låg utsträckning ser till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Av intervjuer med lärare, elever och studie- och yrkesvägledaren framgår att skolans personal inte arbetar med att i undervisningen synliggöra för eleverna att det kan finnas föreställningar och uppfattningar som riskerar att begränsa elevernas val, exempelvis utifrån kön och bakgrund. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hen försöker arbeta med könsneutralt material som till exempel kan illustrera att kvinnor kan arbeta med yrken som traditionellt varit manligt dominerande och vice versa, men att det saknas motsvarande material som handlar om etnicitet och bakgrund. Såväl lärare som elever har vid intervjuerna svårt att ge exempel på att frågor som rör föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund lyfts upp för diskussion och problematisering i samband med samtal om framtida studie- och yrkesval.

Granskningen visar vidare att eleverna endast i viss utsträckning får möjlighet att möta företrädare för utbildningsväsendet och arbetslivet. Såväl skolläningen som personalen berättar att skolan bjuder in företrädare från gymnasieskolan och företag, men det framkommer att dessa kontakter är avgränsade till det utbud som finns i skolans närhet. Variationen av perspektiv på möjliga studie- och yrkesval blir därför begränsat till sådana yrkesområden eleverna genom sin bakgrund redan känner till. Skolans studie- och yrkesvägledare berättar vidare att skolan saknar strategier för att vidga elevernas perspektiv. Studie- och yrkesvägledaren uppger därutöver att hen saknar insyn i hur urvalet av företag går till när samverkan mellan skola och företag planeras.

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för lärare och studie- och yrkesvägledare att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att rektorn i låg utsträckning förmedlar till lärarna och säkerställer att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina

undervisningsämnena. Från intervjuer med rektorn, studie- och yrkesvägledaren och lärarna framgår att rektorn inte uttrycker några särskilda mål, krav eller förväntningar om att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledning i sin undervisning. Lärarna och studie- och yrkesvägledaren berättar förvisso att skolledningen inte hindrar en sådan integrering, men säger samtidigt att det inte finns någon styrning från rektorn för sådant arbete.

Granskningen visar vidare att rektorn i låg utsträckning ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv. I intervjuer med lärare framgår att lärarna saknar styrning från rektorn för arbete som rör studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Några av lärarna uppger att frågan om studie- och yrkesvägledningen inte har väckts eller diskuterats vid skolan. Studie- och yrkesvägledare uppger vidare att samverkan mellan lärare och studie- och yrkesvägledaren, i syfte att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen, sker i låg utsträckning och att det inte finns någon tid avsatt för sådan samverkan.

Granskningen visar avslutningsvis att rektorn inte säkerställer att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Biträdande rektorn säger att skolledningen inte gett studie- och yrkesvägledaren något specifikt uppdrag att stödja lärarna i arbetet med sådan integrering. Vidare uppger såväl flera lärare som studie- och yrkesvägledaren att det inte finns några förväntningar eller styrning från rektorn att studie- och yrkesvägledaren ska stödja lärarna i arbetet med att integrera studie och yrkesvägledning i sina olika undervisningsämnen.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever ges stöd, stimulans och utmaningar utifrån sina kunskapsmässiga nivåer och så att eleverna får kontinuerlig återkoppling som innehåller information om sina styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.

Av granskningen framgår att lärarna inte alltid i undervisningen stimulerar och utmanar eleverna utifrån sina kunskapsmässiga nivåer, och inte ger alla elever det lärarstöd de behöver för att komma vidare i sitt lärande. Alla lärare ger inte heller eleverna kontinuerlig återkoppling anpassad till elevernas behov och

kunskapsnivåer, och återkopplingen innehåller heller inte alltid information om hur eleverna kan utvecklas ännu mer.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen³.

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen⁴. Även elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling⁵. Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁶ Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁷

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges lärarstöd, stimulans och utmaningar utifrån sin nivå. Vissa lärare behöver i högre utsträckning ta hänsyn till elevernas behov av utmaningar, även till elever med höga kunskapsmässiga nivåer. Det kan exempelvis handla om att tillhandahålla mer avancerade uppgifter när de når en viss nivå eller blir klara med vissa uppgifter. Lärarna kan även utveckla uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning och låta eleverna samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt. Vissa lärare behöver också utveckla arbetet med att ge eleverna kontinuerlig återkoppling om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Återkopplingen behöver innehålla information om hur

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁵ 3 kap. 2 § skollagen.

⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁷ Ibid.

eleverna kan utvecklas mot kunskapsmålen, detta kan exempelvis ske genom att lärarnas återkoppling innehåller en beskrivning av elevernas styrkor och en konkret koppling till elevernas utvecklingsbehov i relation till specifika mål och arbetsuppgifter.

För nämnt utvecklingsområde kan Skolverkets stödmaterial *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*⁸ vara värdefullt att använda.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta behöver de framhålla skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter och i högre utsträckning koppla samman skolämnena med vägledning. Lärarna behöver också visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen använda problematisering och reflektion kring framtida valmöjligheter i syfte att utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.
- Rektorn behöver i högre utsträckning förmedla till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar för detta arbete. Därvid behöver rektorn förmedla betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. I detta arbete behöver rektorn säkerställa att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för lärarna i arbetet med integreringen av vägledningen.

Av granskningen framgår att lärarna i låg utsträckning integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval. Lärarna förmedlar i låg utsträckning en positiv syn på skolarbete i relation till elevernas framtida studie- och yrkesval och kopplar i låg utsträckning samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val. Eleverna får en begränsad vy av möjliga studie- och yrkesval i undervisningen, och lärarna synliggör också i låg utsträckning faktorer som traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.

Av granskningen framgår också att rektorn inte tydliggjort att uppdraget avseende studie- och yrkesvägledning är hela skolans uppdrag, och försäkrar sig heller inte

⁸ Skolverket (2020). *Att planera, bedöma och ge återkoppling Stöd för undervisning*. Publikationen finns att ladda ner som PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer.

om att lärarna är införstådda med att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Vidare ger rektorn i låg grad förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Rektorn förmedlar inte på ett tydligt sätt att lärarna ska integrera studie och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Rektorn ser inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integreringen. Rektorn ser också i liten mån till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.⁹

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹⁰ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹¹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹² Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹³ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och

⁹ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁰ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹¹ Lgr 22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁴

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Detta innefattar att lärarna i sin planering och sitt genomförande av undervisningen i högre utsträckning kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida val, visar en bred vy av möjliga studie- och yrkesval, och problematiserar kring till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa eleverna i deras framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ger förutsättningar för lärarnas arbete genom att tydliggöra skolans uppdrag avseende studie- och yrkesvägledning, inom området samt förtydliga hur studie- och yrkesvägledarens kompetens ska användas som stöd för integreringen. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren ökade förutsättningar för detta arbete. Det kan exempelvis handla om tydliga riktlinjer, kompetensutveckling vid behov, nödvändiga mötesforum och en tydlig rollfördelning inom personalen. Rektorn behöver även tydligt förmedla betydelsen av att eleverna får en bred bild av olika framtida studie- och yrkesval till lärarna och studie- och yrkesvägledaren. I detta arbete behöver rektorn verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön, kulturell och social bakgrund. Exempelvis kan rektorn utforma konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevers studie- och yrkesval och verka för att skolans arbetslivskontakter bidrar till att utmana traditionella föreställningar om yrkesval kopplat till kön. Med ett målinriktat arbete med studie- och yrkesvägledning i undervisningen kan eleverna ges bättre förutsättningar att utveckla sin förmåga att göra medvetna val samt nå ökad motivation till skolarbete.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁵ och modulen Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.¹⁶

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁵ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

¹⁶ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Robert Kihlberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Lena Johansson och Caroline Engskär deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Hyllinge skola under höstterminen 2022. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Robert Kihlberg och Lena Johansson.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor och biträdande rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Hyllinge skolenhet ligger i Åstorps kommuns östra del. Enligt Delmos segregationsbarometer framtagen år 2021 finns i kommundelen såväl områden med stora socioekonomiska utmaningar som områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Skolenheten omfattar 505 elever varav 72 elever går i årskurs sju, 55 elever i årskurs åtta, och 61 elever i årskurs nio. Utöver högstadielklasserna återfinns 165 elever i förskoleklass och årskurserna 1-3, och 153 elever i årskurserna 4-6. I årskurserna 7-9 undervisar totalt 20 lärare, varav 14 är legitimerade. 12 av dessa lärare saknar behörighet i ett eller flera av sina undervisningsämnen.

Enligt huvudmannen har skolenheten tillgång till studie- och yrkesvägledare 50 procent av en heltidstjänst. Denna person har en studie- och yrkesvägledarexamen uttagen från Malmö högskola. Enligt uppgift som inkom från huvudmannen inför besöket har Hyllinge skola tillgång till tre specialpedagoger, samtliga med heltidstjänster. Vid skolbesöket vecka 48, 2022, uppgavs att en av specialpedagogtjänsterna är vakant och att denna tjänst kommer tillsättas i början av 2023. Enligt huvudmannen utgörs skolledningen för skolenheten av en rektor med områdesansvar för hela skolområdet samt två biträdande rektorer, en för förskoleklass och årskurserna 1-6, samt en för årskurserna 7-9. I årskurserna 7-9 är personalen uppdelad i två arbetslag.

Andelen elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning 2021/22 uppgår för Hyllinge skola till 41 procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet som enligt Skolverkets officiella statistik är 62 procent. Andelen invånare i kommunen i ålder 16-64 år som har eftergymnasial utbildning uppgår till 21 procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet som enligt Statistikmyndigheten SCB är 37 procent. Det genomsnittliga meritvärdet för elever vid Hyllinge skola läsåret 2021/22 är enligt Skolverkets offentliga statistik 230,8 poäng för flickor och 199,5 poäng för pojkar. På riksnivå läsåret 2021/22 är det genomsnittliga meritvärdet för flickor 240,3 poäng och för pojkar 218,8 poäng.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁷

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.¹⁸ Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.¹⁹ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²⁰ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²¹

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

¹⁷ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁸ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁹ 3 kap. 2 § skollagen.

²⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²²

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²³ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁴

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁵

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.²⁶

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁷ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

²² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²³ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁴ Ibid.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁶ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.²⁸

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.²⁹ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³⁰ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³¹

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³²

²⁸ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

²⁹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³¹ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³² Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.